

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

שיחות מוסר והדרכה בפרשת השבוע
מיוסדות על שיעוריו, ספריו, וכתבי תלמידיו

פרשת משפטים-שקלים

מהדורת כנסת ישראל

לזכות רפואה שלימה

חיה מלכה בת בת-שבע

בתוך שאר חולי ישראל

פרנס השבוע

להנצחות ובירורים: 076-599-4020

לזכות מרדכי וטובה ארמן

ולעילוי נשמת

אלעזר מנחם בן אברהם שמואל
אלטע דבורה בת אשר

חיים שלמה בן דוב בער
גיטל בת מנחם מנדל

ניתן להשיג את החוברת בחינם:

054-842-7664.....רמב"ש ג'2	058-328-5464.....עזרת תורה	<u>ירושלים</u>
052-710-9132.....רמת אברהם	עזרת תורה.....ספרים ווינקעל	ארזי הבירה.....053-318-4381
<u>ביתר עילית</u>	עלי הכהן 15	ביהכ"נ הר צבי.....052-763-2150
058-324-5544.....גבעה A	צומת בר אילן.....ספרי אור החיים	בית וגן.....054-841-9231
052-760-2289.....גבעה B	בר אילן 4	גאולה-זכרון משה.....054-841-7272
<u>ערים אחרות</u>	קריית משה.....052-266-9937	גבעת שאול.....058-325-5458
054-840-2444.....אלעד	רוממה-המ"ג.....058-324-4112	גני גאולה.....058-321-9933
055-678-6824.....בני ברק	רחביה.....052-764-3488	הר נוף.....
054-851-9014.....ברנפילד	רמות.....02-586-0088	ישיבת מיר.....054-851-9014
058-322-0251.....גבעת זאב	רמת אשכול.....058-718-5065	נוה יעקב.....052-766-5331
02-534-2467.....טליוסטון	רמת שלמה.....050-412-7721	סורוצקין.....שער הספר
052-447-4126.....מודיעין	<u>בית שמש</u>	סורוצקין 31
08-974-3086.....קריית ספר	רמב"ש א'.....058-324-0374	סנהדריה.....02-536-2280
052-760-6491.....רכסים	רמב"ש ג'1.....052-767-4151	סנהדריה המורחבת.....054-859-3064

לבירורים והנצחות : 076-599-4020

או לקבלת החוברת במייל: ey@torasavigdor.org

צריכים את עזרתכם! נא לתרום בעין יפה!

תרומות חודשיות מומלצות: 10 ש"ח, 20 ש"ח, 50 ש"ח, 100 ש"ח

הנצחת מדור שו"ת - 200 ש"ח

הנצחת חצי פרשה - 500 ש"ח

פרנס השבוע (יותר מאלפיים חוברות!) - 1000 ש"ח

להוספת חוברות באזורכם, נא להוסיף בקשה ולציין אזור המבוקש

ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס

או בנדרים פון: 03-763-0585

קרן מס' 2985

OR AT [TORASAVIGDOR.ORG/DONATE](https://torasavigdor.org/donate) (SPECIFY "TOWARDS HEBREW EDITION")

חוברת מס' 80

הדפסה - "בית הדפוס" 1155-210-077

תורת אביגדור

פרשת משפטים

ממון ויראת שמים

האם כולנו דיינים?

כאשר אנו מגיעים לפרשת משפטים, ישנה לפעמים הרגשה, כביכול עכשיו הגענו לפרשה פחות "מעניינת". הרי הפרשה כולה מלאה בדינים, ויש בה פרטי פרטים של הלכות. יתכן ויש אלו החושבים לעצמם: "כמה חבל שנגמרו הסיפורים המעניינים של יציאת מצרים - עשרת המכות, קריעת ים סוף וירידת המן". עניינים אלו מושכים את הלב, לעומת הדינים שמצווה התורה בפרשת משפטים. הם אינם מבינים מדוע מצוות אלו נוגעות אליהם, ומדוע הם צריכים להיות בקיאים בכל דיני נזיקין וכדו', הרי לא כולנו דיינים, ודינים אלו לכאורה אינם נוגעים לנו ביום יום!

זכורני שלפני שנים רבות פגשתי יהודי פשוט, מנקה רחובות במקצועו. בזמנים ההם, היו עובדי עירייה שתפקידם היה לצחצח את הרחובות. האיש לבש מדים לבנים ודחף לפניו עגלה עם מיכל גדול, בעודו מחזיק בידו מברשת. כאשר ראה אותי, הוא נעצר והחל לשוחח עמי. הוא סיפר לי בגאווה על נכדו הלומד בתלמוד תורה, אבל היתה נקודה שהוא לא הבין: "אני מופתע" הוא אמר, "נכדי עסוק כל היום בלימודי משפטים", וכאן החל לתאר לי את העניינים שבתחילת מסכת בבא קמא. "נכדי לומד בכתה ד', ואיני מבין מדוע מלמדים אותו להיות עורך דין!" באמת זו שאלה טובה, שצריכים אנו לתת עליה את הדעת. הנה לפנינו ילד צעיר, שראשו עסוק כל היום בשור, בור, מבעה והבער. וכך הוא דרכם של כל תלמודי התורה והישיבות הקדושות - וכך היא דרכה של תורה - ללמוד את כל עניני המשפטים, נזיקין, חבלה וכו', ולעסוק בהם יומם וליל.

דרכה של תורה

אנו מוצאים שענייני אגדתא ומדות טובות, תופסים רק כשביעית מהש"ס, ושש שביעיות מוקדשות ללימוד ההלכתא. כל לומד יודע עד כמה הגמרא מקדישה סוגיות על גבי סוגיות, דפים על גבי דפים, לברר וללבן את פרטי הדינים וההלכות של עניני נזיקין. בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא - שלש מסכתות גדולות ועצומות, העוסקות בדיני ממונות ודיני נזיקין, מבוססות ברובן המוחלט על פרשת משפטים! יש שישאלו - מדוע לא יקדישו בני התורה את זמנם ללימוד מסילת ישרים וחובות הלבבות? כך הם היו זוכים לעסוק בתיקון המדות? האם אין אנו "מפסידים" כביכול בזה שאנו מקדישים את חיינו לביורור פרטי הדינים של נזיקין?

אמנם בודאי שכך צריך להיות. רוב עסקינו הוא בסוגיות הש"ס, ואנו צריכים להקדיש שנים על גבי שנים ללימוד הדינים שבפרשת משפטים. הגמ' בבא קמא (ל, א) שואלת את השאלה הבאה, שאלה שאמורה להעסיק את כל מי שיושב כאן: "מאן דְּבָעֵי לְמַהוּ חֲסִידָא" - מהי הדרך להשיג חסידות אמיתית? נתאר לעצמינו שהיו שואלים אותנו שאלה זו, מה היינו עונים על זה? מה צריך האדם לעשות כדי להיות חסיד? מן הסתם היינו עונים, עם הראש המצומצם שלנו: "הוא צריך להתענות הרבה תעניות! ולומר הרבה מזמורי תהילים!"

חסידות אמיתית

אולם, אין זה מה שהגמרא עונה. יתכן אמנם שחסיד גם מתענה ואומר תהלים, איני יכול לומר לכם, אבל תשובת הגמרא היא "לִיקְיִים מְלִי דְנַזְיָקִין". דוקא לימוד פרשת משפטים - כאשר אנו לומדים עניני נזיקין, כיצד להיזהר בממון הזולת, זו הדרך להשגת חסידות!

אין הכוונה שמי שנמנע מלהזיק את חברו, ממילא נקרא חסיד. חסידות היא הרבה יותר מזה, אבל "מאן דְּבָעֵי" - אם הנך רוצה להיות חסיד, ולהגיע לפסגה של החסידות, הצעד הראשון הוא להיזהר בממון חברך.

אני מודע לכך שאצל רבים, המושג "חסידות" נתפש כדבר אחר לגמרי, אבל כבר כתב המסילת ישרים בהקדמתו כי "הַחֲסִידוֹת הָאֲמִתִּי הַנִּרְצָה וְהַנְּחָמָה רְחוּק מְצִיור שְׁכָלְנוּ". אספר לכם סיפור. היה פעם נער, שביקש להיכנס לבית הכנסת שלנו כדי ללמוד, אך דא עקא שדלת בית הכנסת הייתה נעולה. אולם הנער לא הירפה, והחליט לנסות להיכנס דרך חלון בית הכנסת, שהיה סגור. אני זכיתי להגיע בדיוק ברגע שהוא שבר את החלון. הוא לא התכוון לכך, הוא בסך הכל ניסה לדחוף את החלון כדי לפותחו, אבל הוא דחף מדי חזק, ושבר את החלון. מצד הדין הוא היה חייב לשלם, אבל לא ביקשתי זאת ממנו. הוא נער בן שש עשרה, בחור ישיבה, ואין לו כסף מיותר.

לאחר כמה חדשים, פגשתי נער זה בשבת, כאשר הוא לבוש ב"קפטה" מהודרת, עם דשים מלבד. נהדר! איזה דבר נפלא זה לכבד את השבת בבגד יפה ומכובד! אולם אני הכרתי בחור זה, וידעתי שלא היה זה מנהג משפחתו ללבוש מלבוש זה, אלא שהוא השתוקק ללבוש קפטה חסידית לכבוד שבת. קפטה היא דבר לא זול, בפרט הדשים הללו יכולים עולים קצת כסף. חשבת לעצמי: "האם זהו המושג 'חסיד' עבורו?", משום שבגמרא אנו מוצאים הגדרה אחרת, פחות נוצצת ל"חסיד". השלב הראשון עבור אדם החפץ להיות חסיד, הוא להיזהר בממון חברו. "חסיד" הוא אדם שחושב פעמיים לפני שהוא דוחף חלון של אחר, ואם שבר את החלון - הוא משלם עבור הנזק שעשה.

גמילות חסדים ו"אדם המזיק" בכפיפה אחת

נתאר לעצמינו אדם שמחלק מצרכים למשפחות נזקקות לפני חג הפסח. הוא סוחב ברכבו חבילות של מצות, בקבוקי יין, ועוד מוצרים. אדם זה מוכרח להיות איש נפלא! הרי הוא מקדיש מזמנו, וגם מממונו, כדי לעזור לאחרים. והנה, בעוד הוא מעמיס בתא המטען של הרכב את כל המצרכים, בינתיים הדברים מוטלים על המדרכה באופן שאנשים עלולים להיתקל בהם ולהינזק. ואולי, בעודו ממחר לקיים מצות צדקה וגמילות חסדים, הוא נוסע במהירות שמסכנת חיי אדם.

הרי הוא ממנהר לעשות דברים מאוד חשובים וטובים! אבל הקב"ה אומר על זה: "אוי! הרי אתה מניח בור ברשות הרבים! והנסיעה הפרועה שלך היא ממש "אדם המזיק"! זה גרוע הרבה יותר מאשר לא לגמול חסד כלל". העונש עבור דברים אלו, חמור הרבה יותר מאילו היה מחליט אדם זה שלא לגמול חסד מתחילה. הדבר הראשון, היסודי ביותר, הוא להיזהר מלהזיק אחרים. מה שבא אחרי זה - זה נפלא, אבל הלכות נזיקין הן האחריות הבסיסית המוטלת על האדם.

כולם ישרים

אם כן, הבנו שהאדם מחוייב להיזהר לא להזיק את השני, אז אם כן, מכאן ולהבא ניזהר. אבל מדוע צריכים אנו ללמוד לשם כך את פרשת משפטים? מדוע מוכרחים אנו להשקיע שנים של עמל ויגיעה בלימוד סדר נזיקין? מה צורך יש בדיעת כל פרטי הדינים?

התשובה לכך היא, שאם לא נלמד את פרשת משפטים, אם לא נדע את כל פרטי ההלכות - לעולם לא נוכל לדעת מה נחשב היזק. לא נדע להבחין מהו טוב ומהו רע. אדם שאינו לומד מסכת בבא קמא ומסכת בבא בתרא - ישאר נוכל, אלא שהוא יהיה נוכל שמחשיב את עצמו לאדם ההגון ביותר. הרי כל אחד הוא ישר בעיני עצמו - וסובר שכל האחרים הם נוכלים.

הבה אספר לכם סיפור קצר. היתה תקופה שבה הייתי זקוק בכל יום להגיע ממקום אחד למקום אחר כדי למסור שיעור, והייתי נוסע במונית, עם נהג קבוע. כל שיעור או שיחה שאליה הייתי צריך לנסוע - הוא היה מסיע אותי, כך שנוצרה בינינו היכרות. אדם זה לא ידע ללמוד, הוא אפילו לא ידע להתפלל מתוך סידור, הוא לא ידע כלום, אבל דבר אחד הוא ידע היטב - שכל החרדים הם נוכלים! במשך כל נסיעותינו - הוא היה מרצה בפני את טענותיו כלפי החרדים, שהם עושים כך ועושים כך, ובכל דבר אינם נוהגים כהוגן. כמובן הוא סיפר לי עד כמה הוא עצמו הינו אדם ישר והגון - ועד כמה החרדים אינם.

בנסיעה אחת, בעודו מסביר לי עד כמה גרועים הם החרדים, נכנסנו לפלאטבוש, ועוד נותרה לנו דרך לא קצרה, והנה אני שם לב שהוא מכבה את המונה. שאלתי אותו מדוע הוא עושה כן, ומה הוא עונה לי אם לא כך: "בעל הבית שלי כבר הרוויח מספיק היום, כעת מגיע לי להרוויח". אדם זה, שתמיד התפאר בישרותו והגינותו, לא העלה על דעתו כלל שהוא עושה איזה דבר שאינו כהוגן! הוא לא ידע שהוא עצמו נוכל! אולם כך הם הדברים, אדם שאינו שומר תורה ומצוות, שאינו לומד את דיני התורה, יכול להיות נוכל מבלי לדעת שהוא כזה. כל מה שהוא יודע זה שהחרדים הם נוכלים, מעצם היותם שומרי תורה ומצוות.

גנבת במעיל פרווה

לפני מספר ימים הלכתי ברחוב, וראיתי אשה עומדת ליד דוכן של משמשים. אשה זו לא היתה ענייה, היא היתה לבושה במעיל פרווה יוקרתי. והנה אני רואה שהיא נוטלת משמש מהדוכן ואוכלת אותו! ואחר כך עוד משמש! היא גנבת! ניגשתי אליה ואמרתי לה: "אסור לך לגנוב כך מבעל החנות!" ומה ענתה לי: "אני גונבת? אינני גונבת, אני רק טועמת כדי לבדוק האם אני מעוניינת לקנות!" אני רואה זאת כל הזמן - גויים שנוטלים כמה ענבים, כמה בטנים, איזה שזיף, ואוכלים מבלי לשלם. הם אינם מעלים על קצה דעתם שהם גנבים! הם רק "טועמים!"

אבל ככה זה כאשר לא לומדים את הלכות גניבה ונזיקין - אדם יכול לחשוב שהוא אדם ישר, ומה שהוא עושה זה בסדר גמור, ובעצם הוא גנב! אדם הסומך על סברותיו, ועל פיהן מחליט מה נכון ומה לא נכון לעשות, מה מותר ומה אסור - גרוע בהרבה ממה שהוא מסוגל אפילו לדמיין! האמת היא שגם הלומדים, אפילו תלמידי חכמים שלמדו את ההלכות, עלולים להיכשל באיסורי היזק וגזילה אם הם אינם חושבים על כל צעד ושעל שלהם. אם אינך חושב - לא תעלה על דעתך שיכולה להיות איזו בעיה בפעולה שאתה עושה.

גנב עם מגבעת שחורה

פעם עמדתי בבית מדרש אחד, הממוקם ממול לבית הכנסת שלנו, והתבוננתי בבחור אחד שלמד פרק מרובה. הוא למד בהתלהבות גדולה, וניגן את דברי המשנה בקול רם: "מרובה מדת תשלומי כפל ממדת תשלומי ארבעה וחמישה". היה לו "גישמאק" גדול כאשר הוא ביאר בצורה רהוטה וברורה את פרטי הדין של כפל בגניבה, בהסבירו את פשט דברי המשנה. ואז שמתי לב לדבר מדהים: הגמרא שבה למד, היתה שייכת לבית הכנסת שלנו! הוא פשוט "שאל" אותה משם. בחור זה לא העלה על דעתו, שהגנב שעליו לומד, הינו הוא בעצמו! האם גניבת גמרא לא שמה גניבה? מן הדין בחור זה היה חייב לשלם לבית הכנסת שתי גמרות!

נמצא שגם מי שלומד את ההלכות - לא די בזה. עליו להיות דרוך וערני, ולראות איך ליישם את ההלכות אותם הוא לומד, בחיי היום יום שלו. הדינים המבוארים בגמרא הינם כללים ודוגמאות, שמהם אנו מחוייבים ללמוד איך להתנהג בכל רגע ורגע מהיום. מצווים אנו ללמוד את הפסוקים וההלכות, ולדעת איך ליישם אותם בנוגע למצבים בהם אנו נתקלים במשך יומנו.

עלינו להבין, שכאשר אנו לומדים על "בור", ועל האחריות של האדם החופרו, אין הכוונה רק לבור ממש. יהודי הלומד תורת השם כראוי, מבין שאינו אמור לחשוב רק על בור, אלא לדעת שבור מלמד אותנו שלא להשאיר שום תקלה במקום שהיא יכולה להזיק. זה יכול להיות שקית שאדם משאיר ל"דקה אחת" על המדרכה במקום בו יוכלו בני אדם להיכשל בה, קליפת בננה המונחת על הרצפה, או ממחטת נייר משומשת שהוא השאיר על השולחן. אם רגלו מוטלת במעבר - זהו בור, ומי שנוסע בצורה מסוכנת - הוא "אדם המזיק". כל פעולת היזק שאדם עושה או שהוא אחראי עליה, נענשת בדיני שמים, והאשמה בעיניו של הקב"ה עלולה להיות חמורה מאוד!

הסוד של פרשת משפטים

כל דברינו עד כה היו הקדמה - הקדמה חשובה מאוד - לנושא שלנו. כי בעצם יש כאן חידה סתומה: הרי עם כל חשיבותה העצומה של פרשת משפטים, ועם כל גודל החיוב המוטל על האדם ללמוד הלכות נזיקין, ולהיות ערני למעשיו ופעולותיו, שלא יזיקו חלילה את חבריו, מכל מקום, עדיין לא מובן מדוע זהו הדבר הראשון אותו שמעו בני ישראל מאת הקב"ה לאחר מתן תורה?

רצוני שתבינו את גודל השאלה: המחזה המדהים ביותר שעם ישראל ראה ועתיד לראות בכל ימי עולם היה המעמד של מתן תורה. עמדנו למרגלות הר סיני, וראינו דברים שלא ראה בן אנוש מעולם, וכמו שאומר הפסוק (דברים ד, לב-לג) "הַנְּהִיָּה כְּדָבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אוֹ הַנִּשְׁמָע כְּמֹהוּ, הַשְּׁמַע עִם קוֹל אֱלֹקִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כְּאִשֶּׁר שָׁמַעְתָּ אֹתָהּ וַיֵּחִי".

כאשר עם ישראל שמעו את קולו העצום של ה' מצווה אותם: "אֲנִי ה' אֱלֹקֶיךָ", היתה זו החוויה של אהבה גדולה ותשוקה עצומה לה', הגדולה ביותר שהיתה אי פעם. ללא ספק, בני ישראל הגיעו לדרגה גבוהה מאוד של התלהבות, כאשר הם ממתינים בציפייה לשמוע את הדרכתו של השי"ת - מהי הדרך להתקרב אליו? הם התכוונו לשמוע את האידיאלים הנשגבים ביותר, את סודות התורה העמוקים ביותר, וחיכו לגלות את הפנימיות של תכליתנו בחיים - כיצד להשיג שלמות וקירבת אלקים. זה מה שהם ציפו לשמוע, והם היו מוכנים לקבל על עצמם כל מה שילמדו! הם אמרו "נעשה ונשמע! אני רוצים לעשות הכל! אנה ה', רק תורה לנו את השביל בו יש לנו לצעוד כדי לעבוד אותך, ואנחנו נרוץ בדרך זו!"

ההפתעה הגדולה

והנה, מה קורה מיד לאחר המעמד הנשגב הזה? הקב"ה יורד על הר סיני ואומר לעמו: "הו, אמרתם 'נעשה ונשמע' אתם מוכנים לקיים כל דבר שאצווה אתכם? ובכן, זהו הדבר בו אני חפץ: "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לִפְנֵיהֶם" - דינים של יחסים בין בני אדם; כל אופני הנזיקין, וכן שאר דיני ממונות. כך אני רוצה שתתחילו".

ולכאורה יש כאן שאלה גדולה: האם אלו הם האידיאלים שלהם ציפו בני ישראל? הלא רק עכשיו שמעו את קול ה', את הקולות והברקים ואת ההר עשן! הם חזו בשכינת ה' בעיניהם! האם הכל היה רק למען דינים אלו, של יחסים ממוניים וארציים בין אדם לחבירו?

תסכולו של בעל התשובה

נתאר לעצמנו בעל תשובה טרי שמגיע ללמוד בישיבה בפעם הראשונה. הוא מצפה לשמוע רעיונות נשגבים; הוא רוצה שילמדו אותו מושגים של אצילות, תובנות משנות חיים. לשם כך הגיע לישיבה, משום שהוא "אידיאליסט". ותחת זאת מה מלמדים אותו? סדר נזיקין. במקום אידיאלים, מלמדים אותו הלכות ומשפטים.

הוא מחפש את האלקים, ובמקום זה הוא לומד על פרה שנכנסה לחצר של אדם אחר ואכלה מהתבואה שלו. או שהוא שומע שיעור על אדם שהניח חבית יין באמצע הרחוב, וגמל נתקל בחבית והוזק בה. וזה לא נגמר, זה ממשיך עוד ועוד. לפעמים הוא מגיע ל"נווה מדבר" בדמות כמה שורות של אגדתא, שמרעננות את נשמתו. בעל תשובה זה, שהוא אידיאליסט גדול כאמור, מחכה לזה בעניים כלות. לפעמים הוא תוהה מדוע יש צורך בכל שאר הלימוד, וחושב לעצמו "הלואי שהיינו יכולים לדלג על כל הסוגיות הללו, ולעסוק כל הזמן באידיאלים נשגבים".

וכן יש לשאול בענין מתן תורה. מיד לאחר שאמרו "נעשה ונשמע", בעוד לבם פתוח לקבל את דבר ה' וללמוד איך להתקרב אליו - הקב"ה מצווה אותם על המשפטים. לדעתי זו שאלה גדולה.

הציווי של "אנכי ה'"

הקשיבו היטב לתשובה לשאלה זו. הנה באמת צריכים אנו להבין מהו הציווי של "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"? הרי לכאורה אין כאן ציווי כלל אלא הצהרה וקביעת עובדה. שמה תאמר, המצוה היא להאמין בה', וכמו שכותב הרמב"ם (עי' ספר המצוות מצוה א' וריש הלכות

יסודי התורה) שיש מצוה לידע ולהאמין שיש בורא לעולם. אם כך, משמע שזו מצוה קלה - פשוט לקבל מציאות זו ולהאמין בה, ובזה הסתיים העניין!

אבל באמת, הענין לא הסתיים כלל וכלל! זו רק ההתחלה. "אנכי ה' אלקיך" פירושו שמוטל עליך התפקיד ללמוד להיות ער למציאותו של השי"ת עוד ועוד. אין זה מספיק רק לקבל את מציאותו של השי"ת בתור עובדה, ולומר "אני מאמין באמונה שלמה...", ואח"כ לחזור לחיים הרגילים. אם נחזור על דברים אלו באותו אופן ששמענו אותם כאשר היינו ילדים בני ארבע - אנחנו מחמיצים את התכלית של ציווי נורא זה. הפסדנו הכל! "אנכי ה' אלקיך" היא מצוה שלעולם אי אפשר להפסיק לקיים. שלש מלים אלו מכריזות על החובה להשיג עוד ועוד הכרה בה' - לחשוב עליו כל הזמן!

משפטים - הפרטים של "אנכי ה'"

לכן, מיד לאחר מתן תורה, הגיעה פרשת משפטים. מפני שבעוד "אנכי ה' אלקיך" הוא ה"כלל גדול" ששמעו ישראל באותו יום נפלא - לחשוב תמיד על הקב"ה, ההסבר והפירוט כיצד ליישם ציווי זה, כיצד לחשוב עליו תמיד - ניתן בפרשת משפטים. זאת משום שהיכולת לקיים את כל הדינים הללו, היא רק ע"י שה' נמצא תמיד במחשבתו של האדם. אדם שמרגיל עצמו לזכור שה' מביט בו, יוכל להיזהר במעשיו, מה שאין כן אדם שאינו חושב על ה', לא יוכל להצליח לעמוד במשימה זו, ואין זה משנה עד כמה הוא תלמיד חכם גדול.

הנושא העצום של נזיקין, שאדם מחוייב לעמוד על המשמר לכל יפגע בחבירו, לא בממונו ולא ברגשותיו, הוא הצעד הראשון ל"אנכי ה'", משום שהוא דורש מהאדם הכרה תמידית שה' רואה אותו. זהו היסוד שעליו נבנית כל עבודת ה' - שהאדם ער לכך שבכל רגע ה' מביט בו, ושתמיד הקב"ה דורש ממנו משהו! זהו הקיום הטוב ביותר של "אנכי ה' אלקיך"!

"כי יכרה איש בור" בחדר המדרגות

נאמר שאדם מוריד את כלי הפסח שלו למחסן הבנין בו הוא מתגורר. בעודו אווז את הדברים בידו, הוא נזכר בכלי אחד שבו הוא חפץ להשתמש במשך השנה, ולצרפו לכלי החמץ. ובכן, הוא שולף את הכלי מהקרטון, ומניחו על המדרגות לכמה דקות, עד שיסיים להניח את הקרטון במחסן. אוי לא! המדרגות הנם רשות הרבים, מקום שבו אנשים הולכים! שאר דיירי הבנין גם כן רשאים להשתמש במדרגות, ואדם זה מסכן את חייהם בכך שהוא מניח חפץ במקום הילוכם. אסור להניח שום דבר על המדרגות! מה יקרה אם חלילה מישהו יתקע בכלי ויפול?

"משפטים" פירושו שאינך יכול להתנהל כפי שאתה חפץ. יש לך עובדים? אתה משלם להם משכורת? אם אתה חושב לומר להם: "אין לי את הכסף כעת" "אשלם לכם חלק מהכסף עכשיו ואת השאר בחודש הבא", דיני ממונות מזכירים לך "לא תלין פְעֻלַּת שְׂכִיר אִתְּךָ עַד בֹּקֶר" (ויקרא יט, ג). השמש עומדת לשקוע, והפועל חפץ לשוב לביתו, אז עליך לשלם לו מיד.

החפץ חיים פעם שכר בעל עגלה שיסיעו לאיזה מקום, וכאשר הגיע למחוז חפצו, התברר שלעגלון אין עודף. מיד רץ החפץ חיים ולווה כסף כדי לשלם לו. הוא לא המתין עד שתשקע השמש! מי שחי ע"פ הדינים, הוא תמיד ערני לאחריות שלו כלפי ה'. האדם אינו משלם לפועליו

משום שהוא חושש שיפתחו בשביתה, וגם אינו מפחד מ"וועד העובדים" או מיו"ר הוועד. הוא קשוח עם עצמו מפני שהוא יודע שהקב"ה רואה הכל, והכל שייך לו, ושהוא דורש מהאדם לשלם לפועליו בזמן!

בעל הבית האמיתי

"לה' הארץ ומלוואה תבל וישבי בה" (תהילים כד, א), אלא ש"הארץ נתן לבני אדם" (שם קטו, טז) - הוא נתן לנו רשות להשתמש בעולמו. ההכרה בכך שהעולם הזה אינו שייך לנו, אלא שאנו רק מתארחים בו, היא הבסיס לחיות חיים של מודעות והכרה בבעל הבית האמיתי של העולם.

כאשר אתה מבין שהנך נמצא בעולם שאינו שייך לך, וכל פעולה שלך צריכה לעלות בקנה אחד עם רצונו של בעל הבית, חייך הופכים להיות חיים אחרים. יש מקומות שאסור ללכת בהם, ויש דברים שאסור להשתמש בהם. מותר ללכת רק במקומות שבהם הרשה בעל הבית ללכת. מותר להשתמש רק בחפצים שבהם הרשה בעל הבית להשתמש. אסור לך להכנס לתוך רשותו של חברך, או להשתמש בחפצים השייכים לו, מכיוון שלא קיבלת רשות לכך מאת בורא העולם, שהוא בעל הבית האמיתי. כל פעולה שעושים, מוכרחת להעשות רק לפי ההנחיות של בורא העולם. הוא נתן לנו רשות להשתמש בעולמו רק בתנאים מאוד מסוימים, ורבים מהם כלולים ב"מילי דנזיקין" שבפרשת משפטים.

מלא כל הארץ כבודו

לפני כל פעולה שאדם עושה בעולם הזה, לפני כל עסק או מגע שיש לו עם חבריו, בין בגופן ובין בממונו, עליו לזכור ש"יש לו עסק" עם משהו גדול בהרבה ממה שתיאר לעצמו! אם האדם טועם ממאכל של חבריו בלא נטילת רשות, הרי הוא גוזל את הקב"ה! אם הוא נכנס לרשות של חבריו בלא ידיעתו, הרי הוא משיג את גבולו של ה'! הוא לא נתן לך רשות להשתמש בעולמו באופן זה. "והארץ נתן לבני אדם" הוא רק למי שקנה את הדבר ע"פ דין, כל אחד אחר חייב להיזהר מאוד לא לגזול את ה' ושלא להשתמש בממון זה שלא כדין.

ממילא, אדם שהוא ערני תמיד ליחס שלו כלפי חבריו וכלפי ממונו, אדם ששם לב לנהוג באחרים באופן הנכון והמתור, ואינו גזול מהם או גורם להם נזק, פירוש הדבר שהוא זוכר את הקב"ה בכל עת. מפני שבלתי אפשרי לקיים את משפטי התורה, ולדקדק בפרטי ההלכות שדורשת התורה מהאדם, ללא שהאדם יכיר בזה שהקב"ה מביט וצופה בו בכל רגע ורגע, ושכל זמן ועת, הקב"ה תובע ממנו לנהוג כפי שציווה אותו. ברגע שאדם מבין זאת, הוא יהיה מוכרח לזכור את השי"ת ולהיות ערני להשגחתו, במשך כל היום!

הזלזול ב"דברים קטנים"

כתוב בקהלת (יב, יד) "כי את כל מעשה האלקים יבא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע" - כאשר תעמוד לפני האלקים למשפט, ה' יזכיר לך דברים שהיו נעלמים ממך, משום שלא חשבת שעשית איזה דבר שאינו כהוגן. הגמרא במסכת חגיגה (ה, א) מביאה כמה דוגמאות מהו "כל נעלם": "אמר רב זה ההורג כינה בפני חברו ונמאס בה, ושמואל אמר זה הרק בפני חברו ונמאס". אדם זה לא ניסה "בדוקא" לגרום מיאוס לחבירו. יתכן ואפילו כיסה את פיו בשעה שירק בפניו, אבל אפילו

פעולה קטנה כזו של חוסר אכפתיות כלפי חבריו - אפילו אם היא נעשתה של בכוונה - תובא במשפטו של האדם לעתיד לבוא. זאת אומרת שהאדם מחוייב תמיד להיות ערני לכך שהקב"ה מביט בו תמיד.

אם אתה מצונן, ואתה מדבר עם חברך, שים לב לשמור ממנו מרחק, כדי שלא ידבק ממך. אם השתעלת בסמוך אליו - אתה מזיק! אינך מאמין בחיידקים? למי אכפת במה אתה מאמין? אתה מזיק מדרגה ראשונה! ישנם כל כך הרבה דברים שעלינו להיזהר מהם. ואל תאמר "הכל משמים", לא ולא, יש לך דם על הידים! זו אשמתך! ישנם כל כך הרבה מצבים שבהם חברך ניזוק, ויתכן מאוד שאתה אשם בהם. הפתרון היחיד הוא להיות ערני למציאותו של השי"ת, לחשוב על הקב"ה במשך כל היום, ובכך להיזהר במילי דנזיקין.

תזכורת תמידית

אדם שחי עם ידיעה והכרה זו, שהקב"ה מסתכל על מעשיו בכל רגע ורגע - הוא זהיר שלא להזיק את חבריו, וכן שלא להפריע לו בשום אופן. הכרתי יהודי צדיק, שהיה ממש בבחינת "ראשו מגיע השמימה". ראשו היה שקוע כל כולו עסוק בתורה ובעבודה, ועם זאת, היה אפשר לראות כיצד הוא ער לצרכיהם ולרגשותיהם של השני, ותמיד הקפיד שלא להפריע לחבריו בשום אופן. זהו אדם שחי עם האידיאלים של מוסר, ונזהר שלא לפגוע בשני ושלא להזיקו.

"משפטים" הם השלב הראשון בסולם העולה בית קל. הדבר הראשון הוא לא להזיק ולא להפריע לשני. לכן זהו הדבר הראשון שהקב"ה לימד אותנו, מיד לאחר מתן תורה. משום שעל אף שהמשפטים מביאים תועלת לאדם, וכן הן מתקנות את מדותיו של האדם ומלמדות אותו כיצד להיות רגיש ואכפתי כלפי חבריו, מכל מקום, ההישג החשוב ביותר של דיני התורה הוא, שהם משמשים לנו תזכורת תמידית שה' צופה במעשינו, גם מעשים קטנים ובלתי מורגשים, ושאנו מחוייבים תמיד להתנהג כפי שמתנהג אדם שנמצא במחיצתו של המלך. מעשיו של היהודי, אפילו המעשים הארציים והחומריים ביותר, תמיד רוויים בהכרה בה', והכרה זו היא השלמות שלנו בעולם, וההכנה לאושר הנצחי, כאשר נזכה להתחמם באמת בשכינתו של השי"ת בעולם הבא.

שבת שלום ומבורך!

פרשת שקלים

כוחו של מחצית השקל

המאורע הגדול

"בְּאַחַד בְּאֶדְרָם מִשְׁמִיעִין עַל הַשְּׁקָלִים" (שקלים ב, א). בזמן שבית המקדש היה קיים, מצוה זו חלה על כל אחד ואחד מישראל, ובין אם הוא דר בארץ ישראל ובין אם הוא דר בחוץ לארץ, הרי הוא חייב לתת מחצית השקל לצורך הקרבנות שהיו מקריבים בבית המקדש (רמב"ם פ"א מהלכות שקלים ה"ח).

בגמרא (ריש פ"ב דשקלים) מבואר סדר גביית השקלים והבאתם לירושלים: בכל מקום שדרו בו ישראל, היו מעמידים גזברים שהיו ממונים לגבות את מחצית השקל מכל איש ואיש. כמובן, שעל אף שכל אחד נתן רק מחצית השקל, בין כולם הצטברו מיליוני מטבעות. עוד מבואר בגמרא, שמלבד העסק הגדול של גביית המטבעות, גם שליחת המטבעות לבית המקדש נעשתה באופן פומבי ובפרסום גדול, והיה זה מאורע עצום. מסופר בגמרא שהיהודים עשו הסכמים עם כל מלכי המדינות דרכן עברה הפמליה שהביאה את השקלים לארץ ישראל, כדי לקבל את הסכמתם לגבות את מחצית השקל מהיהודים תושבי אותן מדינות. עוד מסופר, שכדי לשמור על אנשי הפמליה, נלווה אליהם צבא קטן של חיילים שהגנו עליהם.

מכיוון שהיתה כאן הזדמנות לנסוע לארץ ישראל באופן בטוח, ממילא אלפי אנשים ניצלו הזדמנות זו כדי להתלוות לשיירה זו, ונסעו לירושלים עיה"ק. כתוב שעל פי רוב השיירה מנתה כעשרת אלפים איש, שנאספו מהעיריות שבבבל ושאר מקומות. רבים מהם היו תלמידי חכמים שביקשו ללמוד תורה בישיבות שבארץ ישראל. בנוסף, כל אותם אלו שנפטרו בבבל וביקשו להיקבר בארץ ישראל, הוצאו מקיברם, ונישאו על ידי השיירה כדי להיקבר בארץ הקודש.

"מי זקוק למחצית השקל שלי?"

אולם יש לנו להבין ענין חשוב כאן. הרי כל אחד ואחד מישראל, כולל תושבי אותן המדינות שמחוץ לארץ ישראל, היה מחוייב לתרום את מחצית השקל, ולמדנו שכוחות רבים הושקעו בפרסום ענין זה והעצמת חשיבותו, כדי שכל אחד מישראל יתרום את שקלו. ולכאורה אין זה מובן מדוע השקיעו כל כך הרבה בזה, ומה ענין ההמולה הגדולה שנוצרה סביב מחצית השקל? הרי מסופר בגמרא שהיו אנשים עשירים בארץ ישראל שהתנדבו לתרום את כל הכסף הנצרך לקרבנות. נמצא שגם אם אדם כזה או אחר לא יתרום את מחצית השקל - לכאורה לא תהיה לכך כל משמעות, ואותן הקרבנות יוקרבו עם תרומתו או בלעדיו.

הבה נתאר לעצמינו אדם קמצן, שבכל פעם שמגיע הגבאי כדי לגבות ממנו את שקלו, הוא אומר לאשתו להסביר לגבאי שהוא עסוק, שאינו יכול לגשת וכו'. האם נראה לנו שבאותה שנה לא יוקרבו הקרבנות? עם ישראל יסתדר היטב בלעדי תרומתו! אם כן - מהו הצורך בכל הטקס הגדול, ובהמולה שנוצרה סביב גביית מחצית השקל?

שקלו של אדם כמותו

אולם אנו למדים כאן שאכן היה בזה צורך גדול. כל ההמולה והפרסום שניתנו לענין זה, יצרו רושם כביר על העם כולו! הסיבה לכך היא, שאדם שיושב לו בארץ רחוקה, עלול לחשוב לעצמו "איזו שייכות יש לי עם עבודת בית המקדש?" אבל מצות מחצית השקל מלמדת אותנו שכל אחד ואחד מצווה להשתתף יחד עם כל עם ישראל בעבודת הקב"ה.

כאשר הגיעו השקלים לבית המקדש, הם נלקחו ללשכה מיוחדת שהוקצתה עבורם, שם נשפכו לערימה גדולה, ממנה היו הכהנים ממלאים דליים של שקלים, ומהם נקנו הקרבנות. וכאשר הוצרכו לעוד שקלים, היו נוטלים שוב מערימה זו. נמצא שלמרות שנתת רק סכום קטן, תרומה קטנה, מכל מקום שקלך מונח בדליים אלו. באופן זה, במשך כל היום כולו, כל עבודה שנעשתה בבית המקדש - אתה נמצא שם גם כן. כאשר הקריבו את קרבן התמיד, לא היה זה רק הכהן שמקריב את הקרבן - זה היית אתה גם כן! בקרבנות, בקטורת, בהדלקת הנרות - כספך עובד עבורך. אפילו אם הנך נמצא במדינה רחוקה, אפילו אם הנך שקוע בשנת לילה - יש לך חלק בעבודת בית המקדש.

זוהי הסיבה שגביית הכסף היתה מאורע גדול כל כך, שנוצרה המולה עצומה סביבו! כל אחד ידע, שבכל מקום בו הוא נמצא, זוהי ההזדמנות שלו להיות נטפל לדבר מצוה, ולחבר את עצמו לעבודת בית המקדש. כאשר אדם נתן את שקלו, הוא הראה בזה שהינו מצטרף יחד עם עם ישראל, ולא רק שלא אכפת לו שהקרבנות מוקרבים בירושלים, אלא הוא רוצה ליטול חלק בזה. ואפילו אם חלקו הוא קטן ביותר, אף על פי כן, על ידי נתינת מחצית השקל, הרי הוא משתתף בהקרבה, ומזדהה עם עבודת ה'.

ליטול חלק במשימות הגדולות

עלינו להקשיב היטב ללימוד הזה - ואל לנו לחשוב שדבר קטן הוא! הלא זהו אחד הטעמים לכך שאנו קוראים פרשת שקלים בזמן הזה. אנו מזכירים לעצמינו עד כמה מוכרחים אנו ליצור אצלנו רצון להשתתף יחד עם כל עם ישראל בכל המשימות הגדולות שלו. נושא זה הינו חשוב ביותר. הלא רובנו איננו יכולים ליצור שינויים גדולים, ולהשפיע באופן אדיר על העולם, בכוחות עצמינו. לא רק שאין לנו את הזכות לכך, אלא שגם אין לנו את כח ההשפעה ואת המשאבים הדרושים לשם כך. ואף על פי כן, הקב"ה חפץ שאנחנו נראה את רצוננו ושאיופותינו לשנות את העולם, על ידי שנשתתף יחד עם עם ישראל בפרויקטים הגדולים שלו, אפילו אם השתתפות זו נעשית באופן המינימלי ביותר. אם אנו תורמים סכום כסף קטן לאיזה ענין גדול של תיקון בעם ישראל - בזה אנו מזדהים עם אותה מטרה, ומראים את רצוננו להיות חלק מזה, וממילא הקב"ה

"יִשְׁלַם שְׂכָר לְנִטְפֵּל לְעוֹשֵׂי מִצְוָה כְּעוֹשֵׂי מִצְוָה" (מכות ה, ב). הרי זה כאילו עשינו את כל הפרויקט האדיר הזה בעצמינו, ואנו נקבל שכר על כל המצוה כולה (עיין תורת אביגדור, פרשת נח).

למדנו אם כן מפרשה זו יסוד חשוב ביותר, שכאשר אדם תורם סכום כסף קטן, כספו עובד בשבילו, והרי זה נחשב כאילו הוא עצמו עושה את מה שכספו עושה - וזהו חידוש גדול!

הצדקה האמיתית

בראש השנה וביום הכפורים, בתפילות "ונתנה תוקף", אנו אומרים "ותְּשׁוּבָה וּתְפִלָּה וּצְדָקָה מְעַבְרִין אֶת רוּעַ הַגָּזָה". במחזורים מודפסת מלה נוספת מתחת לכל אחת מתיבות אלו. מתחת ל"תשובה" כתוב "צום", משום שזוהי הצורה הפשוטה ביותר של תשובה. אדם צם בכדי להראות עד כמה הוא מתחרט על מעשיו. אף שבודאי התשובה דורשת הרבה יותר מצום בלבד, אבל מכל מקום התענית מראה שאדם זה בא לשוב בתשובה באמת ובתמים.

הדבר השני הוא "תפילה". אולם בדבר השלישי "וצדקה" - יש להתבונן. הפירוש שנדפס מתחתיו הוא "ממון", ולכאורה צריך להבין איזה פירוש יש בזה, הלא זהו אותו דבר ממש - צדקה היינו נתינת ממון?

אבל באמת אין הדבר כן, כי הפירוש של המלה "צדקה" אינו "ממון", אלא "צדקה" פירושה "צדקות", דהיינו קיום התורה והמצוות. הפשט הפשוט של הפסוק "צְדָקָה תְּצִיל מִמָּוֶת" (משלי י, ב) הוא שעשיית מעשים של צדקות תציל ממות. מה שנוהגים להכריז פסוק זה כאשר אוספים צדקה, הוא בדרך דרוש, אבל הפשט הינו "צדקות" כנ"ל.

אדם שהוא צדיק בכל פעולותיו - זוהי הצדקה האמיתית. זה מה שהקב"ה דורש מהאדם, וזהו פשוטו של מקרא, ואל לנו לטעות בכך. "צדקה" פירושה קיום מצוות התורה, לימוד התורה, שמירת הלשון. צדקה היא כאשר אדם עובד את השי"ת ע"י קיום כל המצוות כהלכותיהן, בין מצוות בין אדם למקום ובין מצוות בין אדם לחבירו.

הממון הוא הזדמנות

אולם באו חכמים ופירשו הפסוק, שצדקה היינו ממון, ו"צדקה תציל ממות" הולך על נתינת צדקה. בכך חידשו לנו חז"ל חידוש גדול, שממונו של האדם, יש בכוחו להצילו ממות. המטבעות שהאדם מטיל לתוך קופת הצדקה יכולות להציל את חייו משום שהרי זה כאילו האדם עצמו עושה את אותן הפעולות הטובות שעושות עבורו מעותיו. זהו היסוד העצום שלמדנו מפרשה זו של מחצית השקל, שהכסף של האדם, המחצית השקל שהוא נותן, מייצג אותו ופועל עבורו.

כמובן, אם הנך המסוגל להשפיע על אחרים ולקרבתם לשמירת תורה ומצוות, או שיש לך היכולת לעזור לחברך וללמדו היאך להיות עובד ה' גדול יותר, ובזכותך הוא נעשה לאדם טוב יותר, בודאי שאין לך צדקה גדולה מזו. עדיפה מצוה שנעשית על ידי גופו של האדם על פני מצוה שנעשית ע"י ממונו, וכמו שאמרנו חז"ל "מִצְוָה בּוֹ יוֹתֵר מִבְּשָׁלוּחוֹ" (קידושין מא, א), אבל אין ספק שעבור רובנו, הממון שלנו מהווה עבורנו הזדמנות עצומה להשתתף ולהצטרף למשימות הגדולות של עם ישראל, ולטיפול חלק בהישיגים אלו.

כאשר אדם תורם כסף לשיבה שבה בחורים עמלים בתורה יומם וליל, הכסף שהוא תרם לומד גמרא עבורו. הכסף שלך לומד עכשיו מסכת בבא קמא! אם הממון שתרמת מסייע בידיהם של עובדי ה', לגדול ולעבוד את ה' טוב יותר, אתה הוא זה שעושה את זה! אדם שכספו מסייע בקירוב רחוקים, הרי זה כאילו הוא עצמו מקרבם לתורה ומצוות. זהו חסד עצום שעשה עמנו בורא העולם, שנתן לנו את הזכות להיות שותפים על ידי כספנו. מעתה, מצות צדקה או מצות החזקת תורה, אינה מסתיימת ברגע שהאדם נתן את תרומתו, אלא המצוה רק מתחילה אז. זו רק ההתחלה של היותך שותף בדברים הנפלאים שכספך יביא!

לימוד תוך כדי שינה

אם תרמת כסף לשיבה, גם כאשר אתה ישן כספך אינו ישן. באותו זמן, מאות בחורים עסוקים בהוויות דאביי ורבא, והרי זה כאילו אתה יושב לידם ב"סדר שלישי", ועוסק עמם בתורה. אתה "נטפל לעושי מצוה"!

אנו רגילים לחשוב שאם אדם נפטר והשאיר מעיזבונו כסף עבור ישיבתנו, הרי שברגע שקיבלנו את התרומה, סיימנו עם אדם זה. אפשר לשכוח ממנו ולמחוק אותו מרשימת התורמים. אבל האמת היא שגם אם אנחנו שכחנו ממנו, ה' לא שכח! אדם זה הוא כעת מחובר לשיבה! כספו ממשיך לצבור זכויות עבורו, ובעוד בני התורה בישיבת לייקווד או מיר עמלים בתורה, הרי כספו משתתף בלימוד זה, והנפטר ממשיך לעסוק בתורה בישיבה של מטה, אע"פ שהוא כבר נמצא בישיבה של מעלה.

עשה כפי כוחך

כמובן, ככל שהאדם תורם יותר, הרי הוא מראה בזה יותר השתתפות בעניינים הנפלאים שלהם תרם, אבל לכל הפחות צריכים לתרום משהו. נאמר שיש אדם שאין לו את האפשרות לתת תרומה משמעותית לשיבה. מדובר בסכומים עצומים שפשוט אינם קיימים אצלו. באים אליו מהישיבה ומבקשים ממנו: "אולי תרצה לתרום את בית המדרש לעילוי נשמת אביך. מדובר בתרומה של מאה אלף דולר בלבד. או אולי תתרום חדר שיעורים, זה עולה רק שלושים אלף". אדם זה מביט באנשים כאילו נטרפה עליהם דעתם, וחושב לעצמו: "אני? הרי אני מסוגל אפילו לעמוד בהוצאות עבור שכר הלימוד של ילדי! אני פטור! אני רוצה אפילו לשמוע על העניין!"

אינך מעוניין? זו טרגדיה, משום שכל הנטפל לעושי מצוה הוא כעושי מצוה. הקב"ה משלם שכר עצום עבור אלו שעשו כפי יכולתם ליטול חלק במצוה החשובה של החזקת תורה. אדם שתרם חמש דולר או חמש מאות דולר לשיבה, הרי הוא מצטרף לזה שתרם חמש מאות אלף דולר, בתנאי שעשה כפי כוחו ויכולתו. גם הוא מבוני הישיבה, ואפילו אם לא יזכה ללוח הנצחה על קיר הישיבה, הוא יקבל שכר עצום בשמים, כמי שהיה שותף בביסוס הישיבה. "מחצית השקל" שלו תיזכר על ידי הקב"ה לנצח נצחים.

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

ברוך ה' לעולם אמן ואמן - ה"ברכה" מחוייבת מהכרת טובה, ולפי שסדר טובותיו של מקום הוא תמידי ובלתי פוסק מתחילת בריאת העולם ולנצח, אמר שחיוב ההודאה [**ברוך**] הוא מתמיד לעולם, כי אין רגע שבו פוסקת טובתו. ועוד, שכל טובותיו הן נצחיות, כי לעולם חסדו, ולכן אף על טובה אחת בלבד יש לברכו לעולם.

ועל זה יש לענות **אמן ואמן**, בשתי כוונות:

(א) לומר כן הוא, כי מכירים אנו את גודל מספר טובותיו ואת מדת הנצח שבהן, המחייבת את הברכה הנצחית.

(ב) לומר כן יקום וכן יהיה, שהבריות יעשו ככה לברך את ה' לעולם, כי רצוננו שיתקדש שמו בעולם ושכל בני בשר יקראו בשמו ויברכוהו לעולם ועד.

ברוך ה' אלקים אלקי ישראל - הכנעתנו אליו ותודתנו היא ביחוד מפני שהוא מיוחד באהבתו אל עמו ישראל. כי ה', השם המיוחד שנודע בו רק לנו, שהוא **האלקים**, דהיינו בעל כל הכחות כולם שישנם בבריאה, הוא **אלקי ישראל**, המשתמש בכל יכולתו, גבורתו וחכמתו רק לטובת ישראל.

עושה נפלאות לבדו - כי הוא יתברך ממלא את העולם כולו בנפלאות [תמידיות ונסיות], וכולן באות רק ממנו, ונעשות רק בשביל ישראל [ה' אלקים: אלקי ישראל].

וברוך שם כבודו לעולם - דהיינו שאנחנו זורענו נעסוק לעולם בסיפור שבחי ה' מעשיו הנשמעים והנראים לנו [**שם כבודו**], ולא נחדל מעסק זה, אף על פי שאין אנו יודעים אמתתו [כבודו] אלא רק את מעשיו (**שם**).

וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן - אנו מצפים לעת אשר יתגלה **עצם כבודו**, ולא רק **שם כבודו**, וכיירו וידעו אותו כל הארץ באמת ובדעה ברורה, כמו שנאמר (ישעיה יא, ט) ומלאה הארץ דעה את ה'. ועל זה אמר **אמן ואמן** כדלעיל בשתי הכוונות: (א) שכל מה שנוכל לעשות כדי למהר ולקרב אותה העת, נשתדל לעשות. (ב) מבקשים אנו שהוא יתברך יחיש העת ההיא.

שאל איך ויגדך זקניך ויאמרו לך

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

כיצד אוכל להיות גדול בתורה, ולהשיג גדלות אמיתית בתורה?

תשובה:

ובכן, אתה שואל את האדם הלא נכון. מהיכן אדע לענות לך? אולם כן אוכל להציע לך כמה הצעות שאמורות להועיל לך. דבר ראשון, הקפד לחזור תמיד על מה שאתה לומד. ולא רק חזרה, אלא התרגל ללמוד כל חצי עמוד בעל פה, ובקול רם. חזור על כל חצי העמוד, כל השקלא וטריא, בקול רם. כך תעשה ארבע פעמים. אחר כך עבור לחצי העמוד הבא, עד שתסיים את הפרק. כאשר סיימת את הפרק, חזור עליו גם כן ארבע פעמים, באותו האופן, לאט, בקול רם, כל שלב ושלב מהשקלא וטריא.

אם תעשה כך, אני מבטיחך נאמנה, אתה תגדל בתורה! אפילו אם לא תהיה הגאון מוילנא.

ישנה בעיה נוספת, והיא, שאתה לומד בשטחיות, וטוב לך עם זה. מעולם לא הבנת באמת את דברי הגמרא מלכתחילה! אתה גם שוכח את זה מיד. זו טרגדיה! חייבים אנו להשקיע את כוחותינו באופן הטוב והמועיל ביותר, והאופן הזה הוא, ללמוד בזהירות ובמתנות, ולחזור על הדברים עד שמבינים אותם היטב, שוב ושוב ושוב.

לא משנה מה אתה לומד, הדברים חייבים לחזור לתוך ראשך. מי שאומר את המלים באופן שהן נשארות עמומות ובלתי ברורות, ואינן נעשות חלק ממהותו של האדם - כך לא לומדים את תורת ה'. מוכרח אתה לחזור ולחזור עד שתקנה את התורה שאתה לומד, וזה יוביל אותך להצלחה. אני מבטיח לך שאם תלמד כמו שצריך, אם תפעל לפי הוראות אלו, תהפוך לסיפור הצלחה!

מדור זה נתרם לע"נ:

אלגרה שמחה בת זכיה שרה ע"ה

להנצחות 076-599-4020